

לא רק מילים יפות

אמנה אזרחית לשיח ציבורי אחראי- טיוטה ציבורית ראשונה

מתוך סדרת המאמרים של 'ביחד נשנה' | מאמר 6

הצהרת כוונות לשינוי עומק בשיח הציבורי - צעד ראשון בדרך לקוד אתי מחייב ששיב את האמון, יגביר את האחריות, ויקבע סטנדרט חדש להתנהלות מכבדת בזירה הציבורית.

רגע אחד. פוסט אחד. אמירה אחת בוועדה. כך מתחילה סערה. ראינו את זה לא פעם השנה כיצד מילים בודדות של נבחר ציבור הופכות לשסע. דווקא בעידן כזה, אמנה ציבורית היא לא פריווילגיה, אלא אחריות. טיוטת האמנה האזרחית שאנו מציגים כאן נולדה מהשטח, מתוך צורך עמוק מצד הציבור לראות הנהגה שמתנהלת באחריות. זו לא הצהרה ריקה, זו קריאת כיוון ראשונה בדרך לקוד אתי מחייב, שיכול וצריך להתחיל כבר עכשיו.

כדי להפוך את הכוונה למעשה, אנו מביאים כאן טיוטה ראשונית לאמנה אזרחית פתוחה לדיון, שיתוף והצטרפות. כל נבחר ציבור שיבחר לאמנה, יתחייב בפומבי לעקרונות שבה, ויראה בהם מצפן להתנהלותו הציבורית. האמנה היא שלב מקדים, גמיש ולא מחייב, שמבקש לנסח קונצנזוס ערכי רחב. בניגוד לחקיקה, היא מבוססת על רצון טוב, דוגמה אישית, ולקיחת אחריות מרצון - לא מכפייה. זהו מסמך פתוח, שמזמין חתימה, התחייבות, ושיח מתמשך.

ישראל אינה הראשונה שמתמודדת עם שאלות על אחריות נבחר ציבור לשיח. בארה"ב קיימים כללי אתיקה בקונגרס, בצרפת נקבעו קווים מנחים לאתיקה תקשורתית, ובמדינות כמו גרמניה וניו זילנד מתפתחות מסגרות של אמנות כבוד והתנהלות מוסרית. אנו שואבים השראה ממודלים אלה, אך מבקשים להתאים את העקרונות לרוח הישראלית: ישירה, דעתנית ולעיתים בוטה, תוך יצירת גבולות ברורים שמפרידים בין ביקורת לגיטימית לבין הסתה הרסנית.

בשלב הראשון, האמנה מיועדת לנבחר ציבור ברמה הארצית-חברי הכנסת והשרים אשר משפיעים באופן משמעותי על סדר היום, הסגנון והטון של השיח הציבורי בישראל. הם זוכים לבמה תקשורתית רחבה, ולהשפעה ישירה על אמון הציבור והקיטוב החברתי. בשלב הבא, השאיפה היא להרחיב את האמנה גם לדרגים נוספים: ראשי ערים וחברי מועצה, עיתונאים ועורכים, מובילי דעת קהל, אנשי חינוך, מנהיגי קהילות, משפיענים ברשת בעצם כל מי שמהווה צומת של השפעה על השיח הציבורי בישראל.

כל נבחר ציבור שיבחר לאמץ את האמנה יתחייב באופן פומבי כי הוא מקבל על עצמו את העקרונות המופיעים בה, ורואה בהם בסיס להתנהלותו הציבורית.

עקרונות האמנה (טיוטה ראשונית)

דוגמה אישית ומחויבות לערכים

- אדע שכל אמירה פומבית שלי - בטקסט, וידאו או רשתות - נושאת השפעה.
- אקח אחריות על דבריי גם כאשר מדובר בהתבטאות חד-פעמית, ולא אסתתר מאחורי תירוצים או בדיחות.
- אפעל בשקיפות ובענווה כאשר אקבל ביקורת על שיחי, ואשקול תיקון והתנצלות כראוי.

אחריות ציבורית

- אבחן את ההשלכות האפשריות של דבריי לפני פרסומם, ואפעל למנוע נזק ציבורי או אישי.
- אמנע משימוש בשפה דה-הומניזטורית, משווה למחלה, סכנה קיומית או אויב מבית.
- אפעל למתן שיח בעתות חירום ולא להלהטתו לצרכים פוליטיים.

כבוד וקידום שיח מאחד

- אתייחס בכבוד גם לדעות שונות משלי, במיוחד כשמדובר בקבוצות מודרות או מיעוטים.
- אמנע מהכללות פוגעניות, השמצות אישיות או קריאות לבידול והדרה.
- אקדם שיח שמטרתו הבנה, פתרון מחלוקות והפחתת מתחים.

דיוק והסתמכות על מידע מהימן

- אקפיד לוודא את נכונות המידע טרם פרסומו, במיוחד כשמדובר בטענות עובדתיות.
- לא אשתף מידע כוזב, מטעה או לא מאומת גם אם הדבר משרת את עמדתי.
- אתקן פרסום שגוי כאשר יתברר לי שטעיתי.

שקיפות ויושרה

- אני מתחייב/ת לנהוג בשקיפות וביושרה בכל עמדה שאני מציג/ה לציבור.
- אציין כל זיקה אישית, פוליטית או כלכלית שקשורה לנושא.
- לא אשתמש בתוכן ממומן או מקודם בלי לציין זאת במפורש.

טיטות האמנה מבקשת להציע סטנדרט חדש אך יש לזכור כי כל תקן חברתי עומד למבחן היישום. השאלה איננה רק אילו עקרונות ראוי שנבחר הציבור יאמץ, אלא כיצד גורמים להם לראות בכך אחריות ולא נטל, ואפילו מקור לגאווה. לכן, הצלחת האמנה תלויה בהובלת שינוי תודעתי ובהצבתה כמצפן ציבורי מחייב. בשלב הראשון, השאיפה היא להניע אפקט מדבק: ככל שיותר חברי כנסת ושרים יחתמו על האמנה ויתחייבו לעמוד בעקרונותיה, כך תגבר הלגיטימציה הציבורית והתקשורתית לצפות מכלל נבחר הציבור להצטרף אליה. המגננון אינו משפטי אלא ערכי, תודעתי וחברתי. התקשורת, הציבור והאקדמיה יכולים לשמש כשותפים בהגברת הנראות והערך של ההתחייבות.

וכאן אתם - הקוראים נכנסים לתמונה. לפני שהאמנה הזו תהפוך למסמך סופי, היא זקוקה לעיניים בוחנות וללב פתוח. קראו, העירו, האירו: האם יש עקרונות נוספים שהייתם מצפים לראות? ניסוחים שדורשים חידוד? כל תגובה היא חלק מהיצירה.

במקביל כדי שהאמנה הזו לא תישאר קובץ שמור בתקנית מחשב, אלא תזוזה ציבורית אמיתית היא צריכה הד, תהודה, ותמיכה. עזרו להפיץ את הבשורה. שתפו, העבירו הלאה, ספרו עליה. ככל שיותר אנשים יכירו, יתעניינו וישתתפו, כך יגבר הסיכוי שהיא תהפוך מכלי הצהרתי למצפן ציבורי אמיתי.

מבט לעתיד

האמנה האזרחית היא רק נקודת הפתיחה. כדי להפוך אותה לסטנדרט ציבורי חי ונושם נצטרך לבחון שלושה מסלולים מרכזיים: כיצד ניתן להטמיע את עקרונותיה בכנסת ובמוסדות השלטון; איך ניתן לייצר מנגנונים ציבוריים שיחזקו את המחויבות והנראות של מי שחותם עליה; והאם ניתן לשלב את ערכיה כבר היום במערכת החינוך ובשדה התקשורתי, כך שיהפכו לחלק מהתרבות הישראלית. כל אחד מהנושאים הללו יורחב במאמרים הבאים, מתוך אמונה עמוקה ששינוי בשיח מתחיל בבחירה אמיצה באחריות, וממשיך בעבודה סבלנית ונחושה.

אהבתם? הזדהיתם? נשמח לשמוע מכם, לשתף, לפתוח את השיח - ביחד
אתר אינטרנט: www.beyahad-il.com; דואר אלקטרוני: info@beyahad-il.com

המאמר נכתב על ידי צוות 'ביחד נשנה' - תנועה אזרחית הפועלת לחיזוק מנהיגות אחראית וקשובה, ולקידום קוד אתי וקריטריונים לנבחר הציבור.